

**Forfattermøde med den norske forfatter og syvende modtager
af The Hans Christian Andersen Literature Award
Karl Ove Knausgård på SDU den 11. maj 2023**

Introduktion

Ved lektor Adam Paulsen, SDU

Den norske forfatter Karl Ove Knausgård (f. 1968) blev i oktober 2022 tildelt *The H.C. Andersen Literature Award* for sit nybrydende forfatterskab, for sine fortællinger, sin filosofiske prosa og sin fornyelse af feltet mellem roman og selvbiografi – et område, som også H.C. Andersen i stor stil udforskede. I lighed med H.C. Andersen har Karl Ove Knausgård placeret Skandinavien på det litterære verdenskort.

Jeg har som medlem af det advisory board, der indstillede Karl Ove Knausgård til *The H.C. Andersen Literature Award* i 2020, fået det ærefulde hverv at præsentere Knausgård, men strengt taget er han vel en af de få nulevende forfattere, der ikke behøver nogen præsentation. Dels er han så berømt, at enhver litteraturinteresseret som minimum vil vide, hvem han er, og hvad han har skrevet, dels har han allerede præsenteret sig selv så grundigt i *Min kamp*, at de fleste læsere formentlig har fornemmelsen af at kende ham temmelig godt i forvejen.

Jeg kan faktisk kun komme i tanke om ét andet værk, der har haft en lignende virkning på sine læsere, og det er Rousseaus brevroman *Julie eller Den nye Héloïse* fra 1761. Også dengang følte læserne, at de var vidner til noget hidtil ukendt og uhørt: at en romanforfatter afsvor fiktionen til fordel for et forsøg på at skrive så sandt og uforstilt om virkeligheden som overhovedet muligt, og at han paradoksalt nok gjorde det i, ja, romanform. Denne længsel efter nærvær og autenticitet har Knausgård tilfælles med Rousseau, men hvor unaturen og similien hos denne trods alt stadig var begrænset til den parisiske salonkultur, har den nu bredt sig til alle hjørner af vores tilværelse. Det er denne fiktionens kolonisering af vores livsverden, Knausgård opponerede imod i *Min kamp*:

Uanset hvor man så hen, var der fiktion overalt [...]. Det var en krise, jeg kunne mærke det i hele min krop, noget mættet, palminagtigt bredte sig i min bevidsthed, ikke mindst fordi kernen i al denne fiktion, sand eller ej, var lighed, og at den afstand den holdt til virkeligheden, var

konstant. Altså at den så det samme. Dette samme, som var vores verden, blev serieproduceret. Det unikke, det alle talte om, blev dermed ophævet, det fandtes ikke, det var løgn.

Min kamp udkom i årene 2009-2011 og er uden tvivl den største litterære begivenhed i nyere skandinavisk litteraturhistorie. Knausgård blev en litterær rockstjerne – som noget usædvanligt for nordisk litteratur også i England og USA. I Skandinavien har han været omgivet af polemik, ikke mindst i fødelandet Norge og i Sverige, hvor han boede i de år, han skrev *Min kamp*. Succesen og balladen kan tage sig mærkelig ud, når man tænker på, at romanens grundlæggende projekt er at beskrive forfatterens egen opvækst og eget familieliv så minutiøst som muligt. Hvis man hertil lægger, at fortælleren gerne afbryder sine handlingstråde med lange essays om alt muligt og med stillestående beskrivelser af kaffedrikning, toiletbesøg og en smøg på altanen, virker virakken nærmest uforståelig.

Alene kvantitativt er *Min kamp* en usædvanlig præstation: 4000 sider fordelt på 6 bind, skrevet på under tre år. Men det er på alle måder et mageløst romaneksperiment, bevægende og intellektuelt stimulerende, ofte begge dele på én gang, som når han – for blot at nævne ét lillebitte eksempel – læser den østrigske nobelpristager Peter Handkes semibiografiske roman *Ulykkelig og uden ønsker* (1972), der handler om Handkes mors selvmord, op imod sit eget forsøg på at skrive om sin far. Det drejer sig ikke om meget mere end 10 sider, men hvilke sider! Jeg har for et par år siden brugt passagen i et kursus på Litteraturvidenskabs kandidatuddannelse. Det er som regel en ret god tryktest for litteraturs holdbarhed, og jeg skal hilse at sige, at der ikke var nogen tvivl om udfaldet: Det holder.

Knausgård er en ekstremt produktiv forfatter, og det er umuligt at yde alle titler retfærdighed her. Efter *Min kamp* udgav han i årene 2015-16 en firebinds cyklus bestående af kortere prosastykker om alt mellem himmel og jord, tilegnet den først ufødte, siden nyfødte datter og ordnet efter årstiderne: *Om høsten*, *Om vinteren*, *Om våren* og *Om sommeren*. Motiver og temaer fra *Min kamp* genfindes her som i et stereoskopisk dobbeltblik, der forener det næsten encyklopædiske perspektiv med den nære fænomenologiske optik. Det er et fremragende værk, der ufortjent er kommet til at stå i skyggen af *Min kamp*.

I de seneste år har Knausgård bevæget sig ad helt andre stier. Netop i disse dage udkommer tredje roman i en planlagt serie på fem. Vi befinder os så langt fra autofiktionen, som man overhovedet kan komme. Hvor Knausgård i *Min kamp* afsvor fiktionen, genintroducerer han den nu med fynd og klem i *Morgenstjernen*, *Uhene i evighedens skov* og *Det tredje rige*, der forener realismen med et element af fantastik. Det, der holder romanerne

sammen, er tilsynekomsten af et gådefuldt himmelfænomen, morgenstjernen, der sætter en række uforklarlige hændelser i gang. Det er spekulativ fiktion med en apokalyptisk toning, en moderne version af Johannes' Åbenbaring.

Man har med rette karakteriseret Knausgård som maksimalist. Der er en umådelig, altfavnende bestræbelse i hans forfatterskab, som kan følges hele vejen fra de tidlige romaner over *Min kamp* til den aktuelle romanserie. Intet er for småt, intet for stort til Knausgård. I *Ulvne i evighedens skov* handler det fx om bevidsthedens problem, menneskets dødelighed, træers og svampes underjordiske kommunikationssystemer – og meget mere. Både her og i forgængeren er der indlagte essays og afhandlinger om eksistentielle, teologiske og naturvidenskabelige emner. Det er på én gang mildt frustrerende og voldsomt fascinerende at følge disse essayistiske skred, der gang på gang sætter handlingen i stå. En oplagt romanhistorisk parallel til Knausgård kunne være Robert Musils store romanprojekt fra mellemkrigstiden, *Manden uden egenskaber* (1930-42), der på samme måde blander det episke med essayistiske og kulturkritiske elementer. Men hvor Musils værk forblev en torso, er jeg sikker på, at Knausgård kommer i mål.

Da Knausgård i oktober var i Odense for at modtage The H.C. Andersen Literature Award, sagde han, at litteraturen må kunne tåle alt og rumme alt. Det lever hans egne romaner på forbilledlig vis op til.